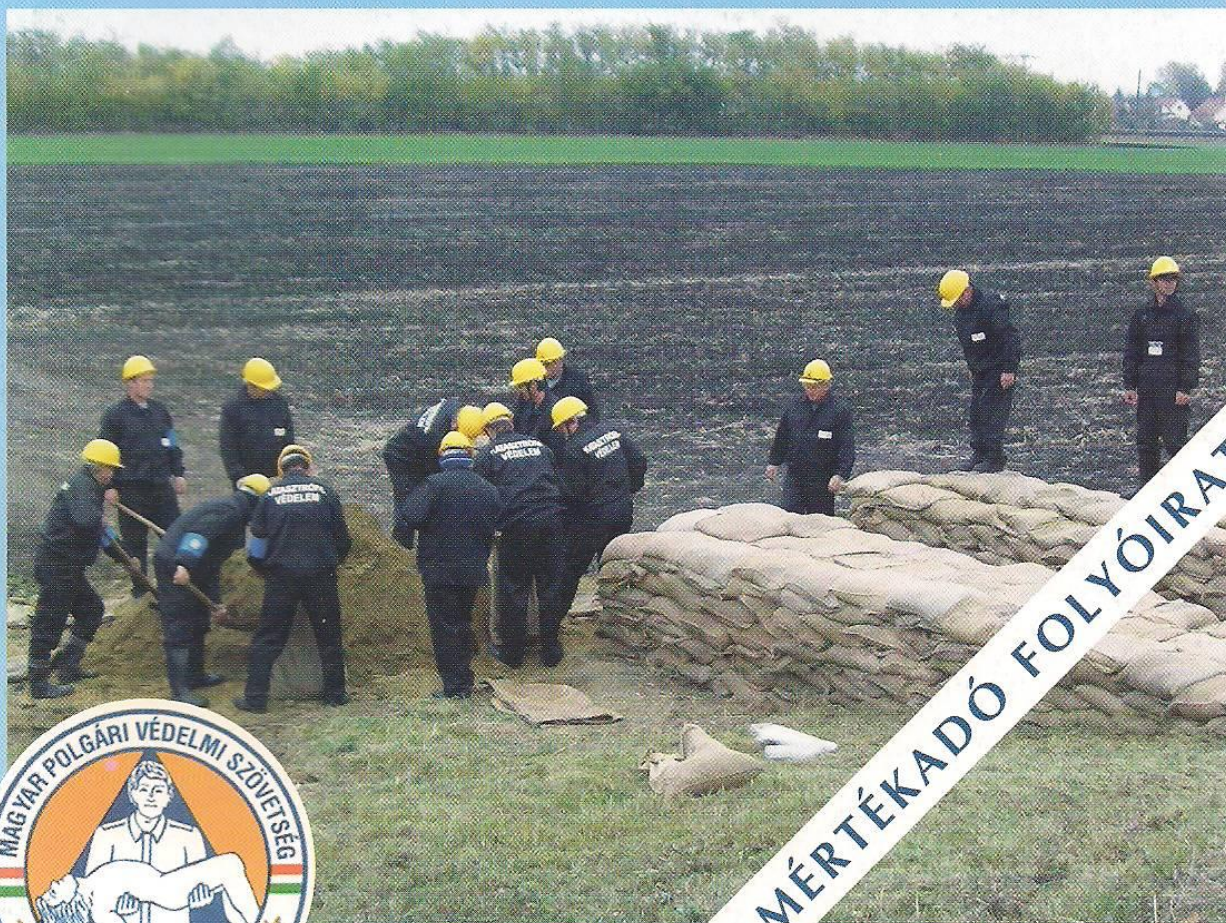

MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG
ÉS A MAGYAR HADTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
POLGÁRI VÉDELMI SZAKOSZTÁLY KIADVÁNYA

POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE

www.mpvsh.hu

MÉRTÉKADÓ FOLYÓIRAT

2008/2. SZÁM

KIADJA A MAGYAR POLGÁRI VÉDELMI SZÖVETSÉG

1131 Budapest, Zsinór u. 8–12.

Telefon/fax: 340-2125 • Honlap: www.mpvsz.hu

e-mail: pvszovetseg@katved.hu

Felelős kiadó: DR. ENRŐDI ISTVÁN nyá. pv. ezredes, PhD.
MPVSZ elnök

Szerkesztőbizottság elnöke:
OROVECZ ISTVÁN
nyá. pv. vezérőrnagy, főtanácsos

Szerkesztőbizottság tagjai.

DR. PATAKY IVÁN nyá. ezredes, a hadtudomány kandidátusa
DR. PROF. SZTERNÁK GYÖRGY ezredes, a hadtudomány kandidátusa
DR. PADÁNYI JÓZSEF mk. ezredes, egyetemi tanár, a MTA doktora
DR. TÓTH RUDOLF mk. nyá. dandártábornok, PhD.
DR. VARGA IMRE pv. mk. ezredes, PhD.
DR. VARGA PÉTER MIKLÓS nyá. mk. ezredes, PhD.
DR. HORNYACSEK JÚLIA pv. őrnagy, PhD.
DR. MUHORAY ÁRPÁD pv. vezérőrnagy, PhD.

Főszerkesztő:
TÓTH KÁROLY
nyá. pv. ezredes, főtanácsos

ISSN 1788-2168

POLGÁRI VÉDELMI SZEMLE

BUDAPEST, 2008

KIADVÁNYUNK SZERZŐI:

Bognár Balázs *pv. főhadnagy*
a Kormányzati Koordinációs Bizottság Titkársága vezető tanácsosa

Demeter István *nyugállományú pv. ezredes*
MPVSZ alelnök

Dr. univ. Dsupin Ottó *r. ezredes*
címzetes egyetemi docens
a Kormányzati Koordinációs Bizottság Titkársága vezetője

Gál Lászlóné
polgármester, pv. parancsnok

Gáspár Péter
Hajdú-Bihar megyei pv. szövetség titkára

Dr. Hornyacsek Júlia
MHTT Polgári Védelmi Szakosztály titkára

Dr. Keszely László *ezredes*
HM. Védelmi Hivatal

Orovecz István *nyugállományú vezérőrnagy*
főtanácsos, MPVSZ Szakmai elnök

Dr. Pataky Iván *nyugállományú ezredes*
a hadtudomány kandidátusa

Dr. Szendrei György
Hajdú-Bihar megyei pv. szövetség elnöke

Dr. Tokovicz József *mk. ezredes*
HM VH igazgató

Dr. Tóth Ferenc *pv. ezredes*
OKF főosztályvezető

Dr. Varga Imre *mk. pv. ezredes, Ph.D*
OKF főosztályvezető

TARTALOMJEGYZÉK

FÓKUSZBAN

DR. TOKOVICZ JÓZSEF – DR. KESZELY LÁSZLÓ Nem csak katonadolog	3
DR. DSUPIN OTTÓ – BOGNÁR BALÁZS A kormányzati koordináció megvalósulása a katasztrófavédelem rendszerében	10
DR. TÓTH FERENC Háború és béke	20

FELKÉSZÍTÉS – LOGISZTIKA

DR. VARGA IMRE Elgondolás a polgári védelmi kötelezettség alapján létrehozott szervezetek felszereléséről, felkészítéséről	27
DEMETER ISTVÁN A Magyar Polgári Védelmi Szövetség szerepe, lehetőségei a polgári védelmi szervezetek felkészítésében, kiképzésében	41
GÁL LÁSZLÓNÉ Polgári védelmi gyakorlat Pusztaedericsen	50
DR. HORNYACSEK JÚLIA A lakosság önvédelmi készsége növelésének gyakorlata 1.	53

A POLGÁRI VÉDELEM TÖRTÉNETÉBŐL

OROVECZ ISTVÁN A fővárosi központi rendeltetésű mentőszervezet 10 éve, ahogy én látom	64
DR. PATAKY IVÁN Budapest 1944. évi bombázásának napjainkig ható tapasztalatai	68

FÓRUM

DR. SZENDREI GYÖRGY – GÁSPÁR PÉTER A Hajdú-Bihar megyei Polgári Védelmi Szövetség bemutatkozik	81
---	----

DR. HORNYACSEK JÚLIA

A LAKOSSÁG ÖNVÉDELMI KÉSZSÉGE NÖVELÉSÉNEK GYAKORLATA 1.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS: NÉMETORSZÁG

Európa államai törekszenek arra, hogy a lakosságot felkészítsék a veszélyekre, és olyan rendszereket működtessenek, amelyek képesek egy adott veszélyhelyzetben megvédeni az állampolgárokat. Az elmúlt időszak sajnálatos eseményei azt bizonyítják, hogy – legyen az bármennyire fejlett, és felkészült – egy állam sem képes önmagában, csak a védelmi rendszere révén megoldani a lakosság védelmét. Egyre több országban ismerik fel a szakemberek, hogy a lakosság hatékony és eredményes védelmét¹ csak akkor lehet megvalósítani, ha abban jelentős részt vállal maga az állampolgár is. A lakosság akkor képes tevékeny résztvevője lenni a védelmi rendszernek, ha kialakítják, és a környezete potenciális veszélyeztetettségének megfelelő szintre fejlesztik az önvédelmi készségét. Az is egyre nyilvánvalóbb, hogy az önvédelmi készség kialakítása nem egyszeri esemény, hanem egy folyamat eredménye, és ennek a folyamatnak a tervezéséhez, végrehajtásához nem elegendők csak az állami, hivatásos szervek, hanem jelentős részt kell vállalniuk benne más szektoroknak, így a civil szervezeteknek is. Ebben a tanulmányban megvizsgálom, hogy Németországban hogyan, és milyen formában működik a lakosság védelme, milyen szerepet vállalnak a hivatásos szervek és a civil szervezetek a lakosság önvédelmi készségének kialakításában és fejlesztésében.

Az önmentési készség fogalma, tartalma

Ahhoz, hogy egységesen értelmezzük a jelenségeket, képet alkothassunk az önmentési készségről, vizsgáljuk meg az önvédelem fogalmát. A hazai szóhasználatban önvédelmen szűkebb értelemben valamilyen fizikai hatás, sérelem elleni védekezést értjük. Tágabb értelemben az egyén által megtett minden olyan cselekvést, amellyel rá, és a környezetére irányuló negatív hatásokkal megküzd. Német nyelvterületen szűkebb értelemben nem használják a fogalmat, csak komplexitásában. Önvédelmen mindazt a tevékenységet, készséget értik, amely egy veszélyhelyzetben a szervezett segítség megérkezéséig eltelt időszak áthidalását szolgálja.² Nem szűkítik le a mi fogalomrendszerünkben használt elsősegély, önmentés stb. fogalomértelmezés egyikére sem.

Az önvédelemnek több válfaját ismerik, így például más fogalmat használnak a fizikai behatás elleni védelemre (Selbstverteidigung), és mást a pszichikai behatások elleni védelemre (Selbstbehauptung). Mindkét fogalmat tovább bővítik attól függően, hogy milyen konkrét behatásról van szó, hiszen minden esetre más felkészülési és reagálási szisztémát alkalmaznak. A pszichés hatás elleni önvédelemben például megjelent a Mobbing kifejezés, ami azokat a bántalmakat, ráhatásokat foglalja össze, amelyek az egyént a hatalmi játék során munkahelyen, iskolában, civil közösségekben éri, mint például az ugratás, pletyka, szakmai hitelrontás, szexuális zaklatás, szociális kiközösítés stb. Az ezek elleni védekezésre más-más fogalmat használnak, és a felkészüléshez találhatunk ismeretanyagot az iskolai, de már az óvodai tananyagban, valamint találkozhatunk az iskolán kívüli felkészítés számos formájával is. Az önvédelem egyik legfontosabb kategóriája az önmentés. A civil szervezetek programjaikban az önvédelem, és ezen belül természetesen az önmentés vonatkozásában, a profiljuknak megfelelő felkészítő tartalmakat közvetítenek. A könyv-
ipar is „ráállt” a témára, így a szervezetek prospektusai, szórólapjai mellett nagy a választék könyvekben, módszertani anyagokban, amelyek az önvédelem, önmentés – legyen az fizikai vagy pszichés hatásra való válasz - témakörben születtek.³ A nyomtatott verziókon túlmenően egyre népszerűbbek az interneten terjesztett anyagok, amelyek gyakran nem csak olvasható formában készülnek, hanem interaktívak, az olvasónak lehetősége van kommunikálni a programmal és a készítővel.

Németországban, függetlenül attól, hogy milyen jellegű veszélyről, negatív behatásról van szó, a lakosságot 4 kategóriában készítik fel az önvédelemre. Az önvédelmi felkészítés (Selbstschutz) kategóriái:

1. A veszély elkerülése (Vermeidung)
2. A veszély megelőzése, megakadályozása (Abschreckung-elijesztés)
3. A védelem, mint értékdimenzió (Abwehr, Notwehr)
4. A konkrét önvédelem-önmentés [fizikai és pszichés] (Selbstverteidigung, Selbstbehauptung)

A veszély elkerülésével kapcsolatos ismeretanyag többnyire azokat a tudnivalókat foglalja magába, amelyek a különböző – tőlünk függetlenül kialakuló – veszélyhelyzetek elkerülési technikáit közvetítik. Tudatosítják, hogy gyakran nem lehet megakadályozni egy esemény és egy jelenség kialakulását, de az egyénnek sok esetben meg lehet találnia a módot arra, hogyan kerülje el a veszélyt.

A veszély megelőzése, megakadályozása kategóriában minden szakterület azokra a kulcslépésekre hívja fel a figyelmet, amelyek segítségével a lakosság elkerülheti, hogy önmaga okozzon veszélyhelyzetet, károsítsa, rombolja a környezetét, illetve megakadályozhatja más egyének és/vagy csoportok által okozott veszélyek kialakulását vagy eszkalálódását.

A védelem, mint értékdimenzió kategóriában egyrészt megismertetik a mentőerők rendszerét, munkáját, működési rendjét, riaszthatósági szabályait, tudnivalóit, valamint a többi mentőerővel való együttműködésük ismérveit. Másrészt bemutatják a védelem

jogszabályi hátterét, szabályait, az ezzel járó állampolgári kötelezettségeket és jogokat.⁴ Ebben a kategóriában minden szerv és szervezet más és más tartalmú és mélységű ismeretanyagot közvetít.

A konkrét önvédelem-önmentés kategóriában a lakosság a cselekvési szabályokat tanulhatja meg, amelyeket egy-egy adott veszélyhelyzetben tenniük kell annak érdekében, hogy az események káros hatásait minél kisebb veszteséggel éljék túl, legyen az fizikai vagy pszichés, esetleg kombinált hatás.

Ezek a kategóriák természetesen nem különülnek el élesen egymástól, hanem szinkronban működnek, a rendszerek az ismeretanyagaikat harmonizálják. A szervezetek törekszenek arra, hogy a közvetíteni kívánt ismeretekben ne legyen túl sok duplikálás, de arra is, hogy ne maradjanak „fehér foltok”, azaz lefedetlen területek. A felkészítés alapelve a költségtakarékos, de hatékony módszerek és eljárások alkalmazása.

Az önvédelem kategóriái tartalmukat tekintve lefedik azokat az ismereteket, amely szükségesek az önmentési készség megalapozásához, fejlesztéséhez.⁵ A tanulmány kérései nem teszik lehetővé, hogy a komplex védelmi rendszert vizsgáljam, ezért csak a polgári védelem és a katasztrófavédelem rendszerét elemzem. Ezeket is csak olyan mélységben, hogy bemutatom, hogyan járulnak hozzá ezek a szervezetek az önvédelem kiteljesítéséhez, a lakosság önmentési készségének fejlesztéséhez.

Németország polgári védelmi és katasztrófavédelmi rendszere, a felkészítés módja

A Katasztrófavédelem és Polgári védelem kérdését Németországban elsősorban az Alkotmány szabályozza. A Polgári védelem az Alkotmány 73 §-a szerint szövetségi szinten van szervezve, és a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozik. A katasztrófavédelem az Alkotmány 30. és a 70. §-a szerint tartományi-tagállami szinten van szabályozva, és a Lakosságvédelmi és Katasztrófa-segítségnyújtási Szövetségi Hivatalhoz (Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe) tartozik. A tervezés, szervezés és végrehajtás, és annak minden költsége is így oszlik meg, így sokáig a polgári védelem és a katasztrófavédelem meglehetősen elkülönült. 2008. május 20-án a nemzetközi és hazai katasztrófa-események kapcsán azonban kihirdették az **Új Lakosságvédelmi Konceptiót**.⁶ Ennek értelmében az állami szövetségi szintű segítségnyújtás bizonyos területeken kevesebb lett, visszahúzódott, más területeken azonban – főleg néhány kiemelt területen, mint globális klímaváltozás, terrorizmus, pandémia – az állam hathatósabb segítséget nyújt a tartományoknak. Csökken a légvédelem és a tűzvédelem feladatrendszerében az állami szövetségi tehervállalás, míg a kritikus infrastruktúra sérülése, a terrorizmus, a járványok és egyéb kiemelt területeken több támogatást kapnak a tagállamok. A tervezést, szervezést, koordinálást a szövetség és a tagállamok között a fent nevezett Hivatal végzi. A tagállamok elvégzik a veszélyanalízist, és a rizikó kategóriáknak megfelelően alakítják át a védelmi rend-

szerület, a szövetségi állam pedig a Konceptióban megjelölt módon hozzájárul a polgári védelmi eszközökből, erőkből katasztrófavédelmi feladatokhoz. A Konceptió a veszély nagyságától és jellemzőitől függően négy védelmi szintet határoz meg, ennek megfelelően szabályozza a tagállamok és a szövetség részvételét, kötelezőségeit a feladatokban.

A védelmi szintek:

1. normál (hétköznapi) védelem: I. szint
2. standardizált védelem: II. szint
3. kiemelt védelem: III. szint
4. közösen definiált különleges védelem IV. szint

A magasabb védelmi szinteken a speciális szövetségi erőket is mozgósítják. A IV. védelmi szinten például minden esetben bevetésre kerülnek, és ezek vesznek részt a nemzetközi segítségnyújtásban is. A folyamatokat ezen a téren is a Szövetségi Lakosságvédelmi és Katasztrófa-segítségnyújtási Hivatal irányítja és szervezi. Fokozatosan felállításra kerültek – ez a folyamat 2017-ig tart – az ún. Medizinischen Task Forces, vagyis olyan egészségügyi csoportok, erők, amelyek tömeges fertőzés, nagy területű, az emberi életet veszélyeztető egyéb szennyezés esetén kerülnek bevetésre. Az egészségügyi csoportokat állami szinten szervezik és finanszírozzák, és gondoskodnak minden tartomány lefedettségéről. A csoportokat komplex feladatellátásra tervezték. Ennek megfelelően öt modulból állnak, egy egység összesen 56 főt számlál:

Modul	Létszám	Járművek	Felszerelés/feladat
vezetés	6	kommandó autó	kommunikáció, vezetés
beavatkozás	20	gépjármű készülékek szállítására gépjármű beavatkozó személyek szállítására	komplett mentőfelszerelés vízimentő felszereléssel együtt
logisztika/ védelem	3	készülék-szállító kocsik	ágyak, takarók, védőruhák, ellátáshoz eszközök stb.
fertőzött, sérült emberek mentése	15	dekontamináló kocsik személymentő autók	mentesítő, fertőtlenítő eszközök, védőeszközök, védősávok kialakításához szükséges eszközök
szállítás-mentés	12	mentőautó	szállításához, mentéshez

A kialakult veszélyhelyzet profiljának megfelelően rendszeresített, és egységesen felszerelt eszközöket, járműveket alkalmaznak. A települések és a vállalkozók jelentős összegekkel járulnak hozzá a területükön működő egységek gépjárműveinek felszereléséhez. Sokan presztízskérdésként kezelik, hogy hozzájáruljanak a védelmi költségekhez, és segítsék a feladatellátást.

Az Új Lakosságvédelmi Koncepció rögzíti a költségviselés rendjét, és a bevetésre kerülők szervezeteit, valamint a lakosság együttműködésre való felkészítésének elvét. A polgári védelemre fenntartott eszközök, erők békeidőszakban a katasztrófák felszámolásánál kerülnek alkalmazásra.

A katasztrófavédelemben a következő hivatásos szervezetek vesznek részt:

1. Tűzoltóság
2. Technikai Segélyszervezet (Technisches Hilfswerk)⁷
3. A Lakosságvédelmi és Katasztrófa-segítségnyújtási Szövetségi Hivatal (Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe)⁸
4. Német Veszélyhelyzeti Megelőzési és Kommunikációs Rendszer
5. Német Veszélyhelyzeti Előrejelző rendszer⁹
6. Rendvédelmi szervek, biztonságért felelős szervek

A hivatásos szerveken túlmenően a német szövetségi szintű polgári védelemben és a tagállam szintű katasztrófavédelemben az önkéntesek száma is igen jelentős. 2006-ban 1,7 millióan vettek részt önkéntesként ebben a munkában. A katonai szolgálat egyik formája, hogy aki a katasztrófavédelemben (tartományi szint) vagy a polgári védelemben (szövetségi szint) 6 évig dolgozik, ezzel „letudhatja” a katonai szolgálatát, a szolgálat idején bért kap, és a családjával maradhat. Ebben az időszakban lehetősége van az állampolgárnak a hadsereg szervezésében és finanszírozásában szakmát, nyelvet stb. tanulni. A szolgálat lejártát követően a polgári védelem vagy a katasztrófavédelem rendszerében dolgozóknak jó lehetőségei vannak az elhelyezkedésre, keresettek a munkaerőpiacon.

A lakosság mentésében és felkészítésében résztvevő civil- és kommunális szervezetek egy része a Polgári Védelmi törvényben van nevesítve, más részüket a tagállamok katasztrófavédelmi törvénye rögzíti. Ezek a következők:

- Nemzeti Mentőszervezet,
- Német Vöröskereszt,
- Samatiánusok Szövetsége,
- Hegyi-, Vízimentők,
- Német Életmentő Társaság,
- Johannita Baleseti Segélyszervezet,
- Máltai Szeretetszolgálat,
- Orvosi Katasztrófasegély Szervezet,
- Német Amatőr Rádiósok Klubja,
- Atommag-technikai Segélyszolgálat,
- Regionális Katasztrófavédelmi Egységek hivatalai,
- Telekom,
- Szövetségi Posta Amatőr Egyesülete.

Ezeknek a szervezeteknek a létezéséről, feladatairól, elérhetőségéről folyamatosan informálják a lakosságot, logo-ikat már óvodás korban megismertetik a gyerekekkel, hívószámaikat mindenki tudja.

Az állampolgárokat motiválják, hogy részt vegyenek az önkéntes védelmi szervezetekben. Az önkéntesség nem egyenlő azonban az ingyenességgel. A polgári védelmi és a katasztrófavédelmi feladatokba bekapcsolódó szervezetek jelentős összegeket kapnak például a felkészítésre, működésre, az egységes felszerelésre, egyenruhára, illetve az utánpótlás szervezésére. Van olyan tagállam, amely, ha egy ifjúsági szervezet két évig foglalkoztatni, tanítani tudja a diákokat, gyakorlatokat szervez számukra, 500 Euro támogatást ad diákonként évente a szervezetnek.

A lakosság önvédelmi készségének megalapozása

Az egyik fontos tényező a felkészítésben, hogy a hivatásos szervek bevonják a lakosságot a feladatok végzésébe, ennek kapcsán a lakosok sok ismeretet sajátítanak el önmaguk és a közösségük mentésére vonatkozóan is. A tűzoltóság és a Technisches Hilfswerk, amely a katasztrófák következményeinek technikai felszámolásához nyújtanak segítséget, rendszeresen végeznek gyakorlatokat, felkészítéseket, eszközeik bemutatását, használatát is gyakoroltatják.

A polgári védelmi/katasztrófavédelmi feladatokban szükség esetén résztvevő foglalkozások (orvosok, tűzoltók, stb.) iskolai alapképzésében szerepelnek a polgári védelmi ismeretek, így ezek a szakemberek nem ismeretlenül „csöppennek” a rendszerbe, hanem előképzettséggel.¹⁰

A lakosság önvédelmi készségének kialakításában nagy szerepe és felelőssége van a **Szövetségi Lakosságvédelmi és Katasztrófa-segítségnyújtási Hivatalnak**, és a tartományokban működő helyi szerveinek. Ez a szervezet komplexen kezeli a katasztrófák kérdését, szorosán nem választja el mereven egymástól a minősített időszakos és a békeidőszaki feladatokat, tevékenysége átfogja a védelmi folyamat minden szintjét, feladatainak minden állomását.

A Hivatal működteti a **Németországi Veszély-előrejelző és Információs Rendszert** (deNIS). A rendszer egyik része a mentőerők közötti információáramlást biztosítja (ami elengedhetetlen a hatékony és eredményes mentőmunkához), a másik része a lakosság szélesebb körének nyújt ismereteket a következő témákban:

- Veszélytípusok
- A veszélyek megelőzése
- Felkészülés a veszélyekre – öngondoskodás
- Veszélyhelyzeti magatartási szabályok
- Németország segítő erői, rendelkezésre álló eszközök, technikák, szervezetek

A rendszer működtetésének célja az önvédelmi készség fokozása, az állampolgárok motiválása a segítségnyújtásra, és a katasztrófa negatív hatásainak csökkentése. Nyitóoldalán az AKTUÁLIS rovatban olvashatók az adott terület aktuális veszélyei, adatai, információk az intézkedésekről, a várható eseményekről, döntésekről. Ennek érdekében több mint 3000

link közül választhat az állampolgár, amelyeken legalább ennyi féle témában tájékozódhat. A **deNIS** honlapján elérhető sok ország katasztrófavédelmi szervezetének a honlapja, így a magyar Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságé is. Ezzel az érdeklődőknek rálátása lehet a körülöttük zajló eseményekre, folyamatokra. A leggyakrabban letöltött anyagok a szórólapok, amelyek röviden és egyszerűen összefoglalják, hogy mit kell tenni rendkívüli időjárás, épületomlás, vegyi veszély stb. esetén.

A Hivatal irányításával működik a sokak által irigyelt Polgári és katasztrófavédelmi Szakmai Információs Centrum¹¹, amely az országban és a világban fellelhető védelmi szakmai irodalmat gyűjti össze, 55 000 kötettel rendelkezik, 200 folyóirat-típust, 450 videofilmet számlál, és végtelen számú internetes anyagot, melyből szakemberek és civilek egyaránt hasznos ismereteket szerezhetnek, esettanulmányokat elemezhetnek, és olyan szakmaelméleti anyagokat gyűjthetnek, amelyeket a napi munkájuk során jól tudnak alkalmazni.

A honlapon *Publikációk* összesítő címmel azokat a kiadványokat is megtalálja a lakosság, amelyek a felkészülést segítik, az önvédelmi készség fejlesztését szolgálják. Ilyenek: brosúrák, szórólapok magatartási szabályokkal, tanácsokkal, szakmai publikációk a legújabb kutatási eredményekkel, a Lakosságvédelmi Magazin aktualitásokkal, a védelmi civilmunkát népszerűsítő plakátok.

A Hivatal **Közös Információs és Helyzetértékelő Központot** (GMLZ) működtet, melynek célja egy adott veszélyhelyzetben a helyzetértékelés, információ-közvetítés, prognózisok készítése, erő- és eszközszükséglet begyűjtése, továbbítása, a beérkező felajánlások továbbítása. A lakosság részére is nyitott, így azoknak rálátásuk van a folyamatokra, intézkedésekre. Ezen túlmenően felállításra került a satelit-támogatású Veszélyjelző rendszert. Ezen keresztül a lakosság a riasztó jelző berendezéseken és a rádió televízió rendszereken azonnal riasztható. A jelzések egyszerre jelennek meg a 16 tagállam védelmi centrumában, 4 további kiemelt centrumban, és a médiában. Ezeknek a jelzéseknek a jelentését folyamatosan tudatosítják a lakosságban. Rendszeresen tartanak próbákat.

A lakosság másik felkészítő fóruma a **Krízismanagement, Veszélyhelyzeti tervezési és Polgári védelmi Akadémia**.¹² Az Akadémia kulcsszerepet játszik a mentőerők és a lakosság felkészítésében egyaránt. A civil mentőerők számára tervszerűen kialakított képzési modulok vannak, a lakosság részére pedig felkészítő kurzusok, amelyek veszélyhelyzeti eseményeknek megfelelően vannak tematizálva. Az iskola Tudományos kutatóműhelye kísérleteket végez, kutatásokat folytat, begyűjti a rokon szakterületek eredményeit, és így biztosítja, hogy a szakterület hozzájusson a legfrissebb kutatási eredményekhez. Olyan tanítási programokat dolgoztak ki, amelyek mozaikszerűen épülnek egymásra, a települések specialitásainak megfelelően variálhatóak, így a polgármesterek jól tudják azokat alkalmazni a lakosságfelkészítésben.

A civil szervezetek szerepe az utánpótlás biztosításában

A fentiekből kitűnik, hogy mind a hivatásos mind a civil szervezetek sokat vállalnak a védelmi feladatokból, de jelentős a tevékenységük a lakosság önmentési készségének kialakításában, és újabban az utánpótlás biztosításában is. A családokban a nevelés egyik alapköve az önkéntesség megkedveltetése a gyerekekkel, az önkéntes feladatvállalás értékének kiemelése, ezt erősítik a civil szervezetek nevelési programjai. A legtöbb szervezet rendelkezik ifjúsági szövetséggel, így a felnőttek magukkal tudják vinni a gyermekeiket, akik később önállóan aktív tagjává válnak a közösségnek. A tanulmány keretei nem engedik, hogy mindről átfogó képet adjak, mivel azonban rendszerük, módszereik hasonlóak, egy szervezeten, a Tűzoltó Szövetségen keresztül mutatom be, hogyan járulnak hozzá az önkéntesek ehhez a gigantikus munkához.

A Német Tűzoltószövetség

A Német Tűzoltószövetség Deutsche Feuerwehrverband (DFV). Ez a német tűzoltók csúcs-szervezete, képviseli a tűzoltóságot hazai, európai és más nemzetközi szinteken. Célja olyan megbízható rendszer kialakítása, és fenntartása, amely a tűzoltás és a tűzvédelem területén a lakosság biztonságát szolgálja. Feladatait, célkitűzéseit további 10 pontban fogalmazza meg, amelyben a saját tagsága védelme és érdekképviselete is megjelenik, de ezek között szerepel a tudományos kutatások szervezése, az utánpótlás biztosítása és a technika és a kutatás területén az innovációs munka is. A szervezet kompetencia-centruma a német tűzoltóságnak, amely világos feladatszabással, modern kommunikációs technikákkal, és optimális információ-áramoltatással segíti a tűzoltóságok és a társadalom közötti kapcsolat kialakítását. Egyben a PR- és információ- központként is tevékenykedik, működteti a tűzoltósajtót, gondoskodik a szóvivők képzéséről. Koordinálja a tűzoltóprogramokat és a központi rendezvényeket, működteti a képzési központokat. Tagjai a szövetségi államok tűzoltószövetségei, a szövetségi hivatásos tűzoltók („Werkfeuerwehr” und „Berufsfeuerwehr”), valamint az ifjúsági tűzoltószövetségek, egyszóval az egész tűzoltó társadalom. A tagok lehetnek rendes tagságúak, tiszteletbeli tagságúak és támogató tagok. Szerveit, fórumait a demokratikus vezetés és működés feltételeinek megfelelően alakították ki. Fő szerve a Küldöttgyűlés, szervei az elnökök Tanácsa, az Elnökség, amelyek meghatározott rendben és tematikával dolgoznak. Mivel a feladatokat társadalmi munkában végzik, programjaikat idő- és költség-takarékosan szervezik. Gyakorlat például, hogy a küldöttgyűlések anyagát előre megküldik a küldötteknek, az elnöki beszámoló nem haladja meg a 10 percet, és így több idő van a hozzászólásokra, előremutató javaslatokra, és azok megvitatására. A feladatvégzéshez szükséges finanszírozást az állami támogatáson kívül a tagdíjakból, a szponzoroktól és az ún. Támogató Körök-ből (Förder-Kreis) szerzik. Ezek a támogatást leírhatják az adójukból.¹³

A szervezet a tűzoltósággal, tűzoltással, megelőző tűzvédelemmel kapcsolatos témában a lakosság részére folyóiratokat működtet. Ilyenek a DFV Aktuell, DFV Jahrbuch, DFV Newsletter, amelyek igen közkedveltek.

A lakosság részére Tűzoltó Akciós heteket hirdetnek. Ezeken a napokon olyan programokat szerveznek, amelyek révén népszerűsítik a tűzoltómunkát, terjesztik a tűzvédelmi ismereteket. Gyakran csak egy-egy társadalmi csoportot céloznak meg, és részükre szerveznek speciális fórumokat. A közelmúltban például a munkaadók részére szerveztek fórumot, akik a több mint 1,1 millió önkéntes tűzoltó (180 000 tūzeset) munkaadójaként nap mint nap érzékelik, hogy beosztottjuknak bevetés esetén abba kell hagynia a munkát, és ez gyakran vezet feszültséghez. A Szövetség törekszik felvilágosító munkával meggyőzni a munkaadókat, hogy a kieső munkaerő társadalmi hasznot hoz azzal, hogy tüzet olt, műszaki mentést stb. végez.

A Szövetség programjában szerepel a városi rendezvényeken való részvétel és felvilágosító munka, gyakorlatok szervezése más szervezetek bevonásával, csatlakozás más szervezetek által folytatott programokhoz. Ezen túlmenően egy speciális kiképző programmal rendelkeznek az önkéntes tűzoltók számára. Külön képzési programjuk van a diáktűzoltókkal foglalkozó felnőttek, és a sajtószóvivők részére is.

A Szövetség ún. Tűzoltó Információs Centrumokat (FIZ) működtet, amelyek várják a látogatókat. Felkészítő órákat tartanak diákok, érdeklődők számára. A centrumokban olyan kiépített helyiségek és berendezések vannak, hogy a tűz minden elemét és hatását tudják modellezni, és életszerűen gyakorolják a csoportokkal a túlélési technikákat.¹⁴

A Szövetség a több mint 1,1 millió tagjának és a lakosság szélesebb körének a következő témákban nyújt ismeretanyagot:

- Tűzvédelmi nevelés és lakosságfelkészítés
- Nők felkészítése az őket érő veszélyekre¹⁵
- Megelőző tűzvédelem és veszélyhelyzeti nevelés
- Technikai képzés
- Információs és kommunikációs felkészítés
- Bevetés, oltóanyagok és környezetvédelem
- Szociális szolgáltatások témaköre
- Egészségügyi és mentési témakör
- Katasztrófavédelem
- Képzés, kiképzés, továbbképzés témakör
- Zenei és kulturális nevelés
- Versenyek és sport
- Üzemi tűzoltóságok speciális ismeretei
- Ifjúsági munka

Az Ifjúsági munkáért az Ifjúsági Tűzoltó Szövetség felelős. Az ifjúsági szervezet hosszú múltra tekint vissza, első csoportja 1885-ben alakult. Jelenleg 260 000 tagot számlál, akik 18 000 szervezetbe tömörültek. A Szövetség így jelentős szerepet vállal az ifjúság nevelésében, de a gyerekek kapcsán a családok életében is jelen van. Központi programjaikat, pszichológusok, pedagógusok segítségével dolgozták ki, a helyi programok szervezésére pedig szintén diákokkal foglalkozó szakembereket kérnek fel. A diákok 10 éves korban

léphetnek be a szervezetbe. Részükre hasznos ismeretanyagokat adnak brossúrák, játékok formájában. A honlapon folyamatosan vannak interaktív játékok, amelyek a tűzvédelemre hívják fel a figyelmet.

A diákok kedvence a **Futótűz nevű internetes újság**, ahol az aktuális hírekről olvashatnak, itt jelennek meg a versenyek, rajzpályázatok, és a szervezetek életéről szóló beszámolók, fotók, továbbá rengeteg tudnivaló, amely az önvédelmi készségüket fejleszti. A tagok tanulnak, gyakorlatokon vesznek részt, tudáspróbát tesznek, és ha megfelelnek a követelményeknek, viselhetik a szövetség jelvényét, amelyet ki kell érdemelni, és aki kiérdemli, az nagy dicsőség. A diákszervezet hasonlóan tagolt, mint nálunk korábban az úttörő-szervezetek voltak: vannak diákvezetők, ifivezetők, csoportvezetők akik, a tűzoltó szakmai anyagokon túlmenően pedagógiai játékok témából és vezetéselméleti és gyakorlati kérdésekből vizsgát tesznek, és azt követően is folyamatosan részt vesznek továbbképzéseken, ahol bővítik a vezetési ismereteiket.

Mint láttuk, Németországban az önkéntesség már nem gyermekcipőben jár, nagy múlt-ra tekint vissza, családok generációi vesznek részt a védelmi munkában. Az állami és az önkéntes szervezetek a védelmi munkában és a felkészítési tevékenységben is fogaskerékszerűen egészítik ki egymást. A lakosság önvédelmi készségének kialakítása fontos része a lakosság védelmének, ezért minden szervnek és szervezetnek feladata és kötelessége van benne. Az erre hivatott szervezetek demokratikus elven működnek, az évtizedek során kialakított gyakorlatuk eredményeként jól felépített felkészítési rendszerük van, amelyet állandóan hozzáigazítják az aktualitásokhoz, az új elvárásokhoz. A lakosságot egyrészt azzal készítik fel a legfontosabb ismeretekre, hogy bevonják a védelmi munkába, és szervezetten kiképzik a mentési feladatokra, másrészt a mentőszervezetek azok számára is közvetítenek ismereteket, akik nem tagjai ezeknek a közösségeknek, „csak” érdeklődő állampolgárok. Kiemelt gondot fordítanak az utánpótlásra és az ifjúság felkészítésére. Erre a diákok életkori sajátosságainak megfelelő mennyiségben, minőségben és módszerrel kialakított felkészítési formákat alkalmaznak. Az önkéntesség a lakosságfelkészítésben nem jelent azonban egyben ingyenességet is. A szövetségi állam, a tagállamok kormányai, a vállalkozók, a szponzorok és a támogató körök jelentős összeggel támogatják azokat a civil szervezeteket, amelyek a társadalom, az állampolgárok érdekében erre a szép, de nehéz feladatra vállalkoznak. Ezek a szervezetek pedig úgy tevékenykednek a lakosság és a jövő nemzedéke érdekében, hogy ezt a bizalmat ne veszítsék el, és társadalmi tőke részévé váljanak. ■

JEGYZETEK

¹ Vonatkoztassunk el a polgári védelem lakosságvédelem fogalmától amelyen legtöbbször a helyi és a távolsági védelmet, illetve az egyéni és a csoportos védelem megjelenési formáit értik. A lakosságvédelmen az egyén és a csoport komplex védelmét értjük (szerző)

² SELBSTSCHUTZ ist die Überbrückung der Zeitspanne vom Eintritt einer Notsituation bis zum Eintreffen und Wirksamwerden einer organisierten Hilfe! www.Zivilschutzverband.NO.at Webseite 2008.10.11.

- ³ Ulrike Herle: Selbstverteidigung beginnt im Kopf, Piper, München: 1994. ISBN 3-492-11721-x, Carlsten Nichte: Instrumente zur Selbstbehauptung und Selbstverteidigung, Kursbuch Selbstverteidigung www.nichte.de 2008.10.11.
- ⁴ Abwehr, Notwehr
- ⁵ A **képesség** valamely teljesítményre, tevékenységre való testi-lelki adottság, alkalmasság, s mindaz, amit meg tudunk tenni: egy feladat vagy egy munkakör elvégzésére való rátermettség, ügyesség. A **készségek** speciális képességek, amelyeket gyakorlattal, gyakorlással szerzünk meg.
- ⁶ Neue Konzeption im Bevölkerungsschutz 2007. Bonn Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe
- ⁷ Bundesanstalt Technisches Hilfswerk (THW) 1950. szept. 12-én alakult szervezet, amelynek a székhelye Bonn. Feladatai a katasztrófa-eseményekben a technikai eszközök biztosítása, a technikai mentés végrehajtása
- ⁸ BBK 2004. májusban alapították, 4 osztálya van, feladata, a katasztrófák megelőzése, a katasztrófák esetén segítségnyújtás
- ⁹ Deutsche Notfallvorsorge-Informationssystem (deNIS) Az első rendszerét a lakosság számára építették ki, a második rendszere a beavatkozó egységek közötti kommunikációt biztosítja
- ¹⁰ Polgári védelmi törvény (Zivilschutzgesetz) 13. §
- ¹¹ Fachinformationsstelle Zivil- und Katastrophenschutz (FIS Zivilschutz)
- ¹² Die Akademie für Krisenmanagement, Notfallplanung und Zivilschutz (AKNZ)
- ¹³ Bővebb információ: www.dfv.org.ueberuns/index.htm weboldalon
- ¹⁴ Az egyik legismertebb FIZ Hamburgban van. <http://www.dfv.org/fachthemen/fa1/fizpräsentation.pdf> 2008. 10. 12.
- ¹⁵ Azért lett önálló program a nők védelme, mert a tűzoltóság elemzése szerint egyre több az olyan esemény, amelynek szenvedő alanyai a nők, és a tűzoltóknak az ő védelmükben kell eljárniuk.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ulrike Herle: Selbstverteidigung beginnt im Kopf, Piper, München: 1994. ISBN 3-492-11721-x
 Carlsten Nichte: Instrumente zur Selbstbehauptung und Selbstverteidigung, Kursbuch-Selbstverteidigung www.nichte.de 2008.10.11.
- Neue Konzeption im Bevölkerungsschutz Bundesministerium des Innern kiadványa
<http://de.wikipedia.org/wiki/Manschafftstransportwagen> 2008.10.11.
http://de.wikipedia.org/wiki/Bundesanstalt_Technisches_Hilfswerk. 2008. 10. 11
- Polgári védelmi törvény (Zivilschutzgesetz)
 Schutz und Hilfe für die Bevölkerung, A Lakosságvédelmi és Katasztrófa-segítségnyújtási Szövetségi Hivatal kiadványa Bonn: 2007.
www.bbk.bund.de weboldal
- Die Akademie für Krisenmanagement, Notfallplanung und Zivilschutz (AKNZ) weboldala
www.dfv.org.ueberuns/index.htm weboldal
<http://www.dfv.org/fachthemen/fa1/fizpräsentation.pdf>
www.Jugendfeuerwehr.de weboldal
http://www.bbk.bund.de/cIn_007/nn_398012/DE/06__Fachinformationsstelle weboldal
www.denis.bund.de weboldal
- 50 Jahre Ausbildung im Bevölkerungsschutz. Der Weg zur Akademie für Krisenmanagement, Notfallplanung und Zivilschutz Kiadja: AKNZ des Bundesverwaltungsamtes Zentralstelle für Zivilschutz Bad Neuenahr-Ahrweiler 2003